

Wstępne wyniki obrożowania gęgaw *Anser anser* na Stawach Kiszkowych

Bartosz Krąkowski, Adam Loręcki

Znakowanie gęsi obrożami szyjnymi w Europie rozpoczęto w latach 1970. Dzięki zastosowaniu tej metody znakowania liczba uzyskanych informacji z obrączkowanych ptaków wzrosła kilkakrotnie (www.stornit.gda.pl). W Polsce ten rodzaj znakowania gęgaw *Anser anser* dotychczas nie był stosowany na szerszą skalę. Pierwsze gęgawy w kraju (ponad 100 osobników) zaobrożowano w roku 1972 na Stawach Milickich. Stosowane wówczas obroże były nienumerowane i nietrwałe. Na Stawach Milickich gęgawy ponownie obrożowano w latach 1988 i 1989. W czasie obu sezonów złapano i oznakowano 128 osobników, w tym 15 ptaków pierwszorocznych (Witkowski 1991). W latach 2002 i 2003 obrożowano gęgawy (obroże czerwone) nad jez. Gopło – oznakowano w ten sposób 27 osobników (T. Mokwa, inf. listowna). W ostatnich latach w Polsce gęgawa była obrączkowana okazjonalnie w liczbie kilku–kilkunastu osobników rocznie (www.stornit.gda.pl).

W roku 2012 wznowiono projekt kolorowego znakowania gęgawy w Polsce. Koordynator europejski przydzielił dla gęgaw znakowanych w Polsce żółte obroże o numerach P000–P999 (wszystkie znaki ustawione poziomo, kod powtórzony 4-krotnie na obroży). Ptaki znakowane były na terenie Stawów Kiszkowych (gm. Kiszkowo, pow. gnieźnieński), w części nieużytkowanej rybacko (Krąkowski et al. 2005). Stawy te są zarówno miejscem gniazdowania (10–20 par), jak i pierzenia się (50–100 os.) gęgaw. Same stawy i najbliższe ich otoczenie kontrolowane były przez autorów bardzo często, średnio 10–15 razy w miesiącu (głównie w celu odczytywania znakowanych gęsi).

W roku 2012 w Kiszkanie schwymano 49 gęgaw – 33 pierzące się osobniki dorosłe i 16 pierwszorocznych. Dwa młode były zbyt małe aby założyć im obroże szyjne, założono im tylko obrączki metalowe. Ptaki chwymano w okresie 17.05–24.06., zapędzając je w specjalną sieć. W czasie jednego dnia wykonywano 1–3 pędzeń, w czasie których chwymano do 7 ptaków jednocześnie. Do połowy stycznia 2013 roku uzyskano 409 odczytów z 45 ptaków, przy czym 302 odczyty zostały dokonane w miejscu obrączkowania i w najbliższej okolicy (Staw Kiszkowe, Jez. Lednickie, żwirownia Borówko koło Pobiedzisk), 24 w pozostałej części kraju, 70 na terenie Niemiec, 14 w Holandii i 1 w Szwecji.

Ostatni znakowany nietlotny ptak dorosły obserwowany był w miejscu obrączkowania jeszcze 15.07. Spośród 16 oznakowanych piskląt ponownie nie stwierdzono tylko 2, co może wskazywać, że odłowy ptaków i ich znakowanie nie wpływają na szansę przeżycia osobników. Pierwsze lotne dorosłe ptaki pojawiły się 18.06 na zagospodarowanej części stawów (1 km od miejsca obrączkowania). Pierwsze informacje spoza miejsca obrączkowania uzyskano 6.07 z miejscowości Anklam w Niemczech (272 km od miejsca znakowania) oraz 14.07 ze stawów w Objezierzu (pow. obornicki) (36 km). Po uzyskaniu lotności gęgawy systematycznie zaczęły opuszczać Stawy Kiszkowe. Do końca czerwca z 47 oznakowanych ptaków odleciało 9 (19%), do końca lipca 19 (39%), do końca sierpnia 39 (82%), do końca września 41 (86%) i do końca października 43 (91%). Na duży sierpniowy odsetek ptaków opuszczających stawy w Kiszkanie miał zapewne wpływ początek sezonu polowań na kaczki rozpoczynający się 15 sierpnia.

Fot. 1. Gęgawa *Anser anser* oznakowana w Kiszkwowie, sfotografowana 4.09.2012 w Dreschwitz na Rugii w Niemczech (© Matthias Bräse) – Greylag Goose *Anser anser* marked in Kiszkwowo, photographed on 4th September 2012 in Dreschwitz on the Rügen Island in Germany

Dzięki obrączkowaniu i częstym kontrolom Stawów Kiszkwowskich stwierdzono, że 10 osobników (21%), 6 z Niemiec i 4 z terenu Polski, które opuściły miejsce obrączkowania w okresie letnim (lipiec–sierpień) wróciła do niego ponownie w okresie jesiennej wędrówki (październik–listopad). Co najmniej 6 ptaków pozostało na zimę w Polsce, w tym 3 nad Jez. Lednickim (7 km od miejsca obrączkowania). W Polsce, poza miejscem obrotowania, zaobserwowano 9 ptaków (19%) w 8 miejscach (woj. wielkopolskie – 2, kujawsko–pomorskie – 3, lubuskie, zachodniopomorskie, lubelskie i łódzkie – po 1). Poza granicami kraju znakowane w Kiszkwowie gęgawy stwierdzono w Niemczech – 21 os. (45%), Holandii – 6 os. (14%) i Szwecji – 1 os. (2%).

Największa liczba ptaków została odczytana w północno-wschodnich Niemczech, zwłaszcza w rejonie Rugii. Interesującą informację uzyskano na podstawie obserwacji samca, który 20.10.2012 widziany był pod Berlinem, a następnego dnia odnotowany został w Holandii, w odległości 463 km od miejsca poprzedniego odczytu. Wskazuje to na możliwość pokonywania przez gęgawy dalekodystansowych przemieszczeń nawet w ciągu jednej doby. Ptak stwierdzony w Szwecji był osobnikiem pierwszorocznym, a odczytano go we wrześniu niedaleko miejscowości Malmö (440 km od miejsca znakowania).

Projekt będzie kontynuowany w kolejnych latach. Duża liczba oznakowanych ptaków pozwoli ocenić przebieg dyspersji polęgowej i popierzowiskowej gęgaw gniazdujących w Wielkopolsce. Poszerzy również wiedzę o tym gatunku, który w ostatnim czasie zwiększa swoją liczebność. Zachęcamy wszystkich do zwracania szczególnej uwagi na znakowane ptaki i przesyłanie odczytów do Stacji Ornitologicznej w Gdańsku oraz zgłaszania ich na stronie www.geese.org.

Dziękujemy Zarządowi Okręgowemu Polskiego Związku Łowieckiego w Poznaniu za sfinansowanie zakupu obroży. Za pomoc w chwytaniu i obrączkowaniu dziękujemy Tomaszowi Przybyłowiczowi, Pawłowi Poterskiemu, Hubertowi Czarneckiemu, Michałowi Kalecie, Pawłowi Oleszkiewiczowi, Hannie Janiszewskiej i Agnieszce Piechockiej. Dziękujemy również wszystkim osobom, które do tej pory przekazały informacje o znakowanych gęgawach.

Summary: Preliminary results of neck-banding of Greylag Geese *Anser anser* at the Kiszko-wo Fish Ponds. Marking of Greylag Geese *Anser anser* with colour neck-bands provides an opportunity of obtaining numerous resighting records, which significantly widens the knowledge of the biology and ecology of this species. In 2012, 47 individuals were neck-banded at the Kiszko-wo Fish Ponds. Until January 2013, 409 resighting records of 45 individuals were obtained. Nine birds were observed in Poland outside the ringing site. Outside the country, the birds marked in Kiszko-wo were recorded in Germany – 21 individuals (45%), the Netherlands – 6 individuals (14%) and Sweden – 1 individual (2%). At least 6 birds migrated to wintering sites in the Netherlands, and 6 other birds remained for winter in Poland, of which 3 stayed within 7 km from the ringing site. It has been revealed that 10 individuals, after leaving the Kiszko-wo Fish Ponds in the summer, returned to this place during the autumn migration. The Greylag Goose neck-banding project will be continued in subsequent years. A large number of marked birds will enable to study the post-breeding and post-moult dispersal of Greylag Geese nesting in Wielkopolska.

Literatura

- Krąkowski B., Śliwa P., Wylegała P. 2005. Ptaki stawów rybnych w okolicach Kiszko-wo i Rybna (Wielkopolska) w latach 2001–2005. Rocz. Nauk. PTOP „Salamandra” 9: 49–60.
- Witkowski J. 1991. Wstępne wyniki znakowania obrożami gęgaw *Anser anser* w dolinie Baryczy w latach 1988–1989. Ptaki Śląska 8: 18–25.

Bartosz Krąkowski

ul. Szkolna 23a, 62–280 Kiszko-wo
krakowskibartosz@wp.pl

Adam Loręcki

Rościno 28, 62–085 Skoki
adamadamex@onet.pl

Mandarynka *Aix galericulata* nowym gatunkiem lęgowym w Wielkopolsce

Daniel Cierplikowski, Kinga Cierplikowska, Adam Stankowski

W dniu 5.07.2011 w trakcie spływu kajakiem po Kanale Ślesieńskim w okolicy miejscowości Mielnica Duża (pow. koniński), stwierdzono samicę mandarynki *Aix galericulata* wodzącą 6 wyrosniętych piskląt (DC, KC). Ptaki początkowo przebywały na brzegu w towarzystwie samicy krzyżówki *Anas platyrhynchos*, ale zaniepokojone obecnością obserwatorów zeszły do wody i schroniły się w szuwarach. Ptaki obserwowano przez lornetkę 10x42 z odległości 20–30 m przez około 10 minut. Obserwacja została udokumentowana fotograficznie. Jest to pierwsze stwierdzenie gniazdowania tego gatunku w Wielkopolsce.

W roku 2012 na niewielkich stawach w miejscowości Siedlec (pow. gostyński), wykryto drugie stanowisko lęgowe tego gatunku (AS). Po raz pierwszy napotkano 25.04 – 1 samca, a 2.05 – 1 parę. Podczas kolejnych wizyt okazało się, że samica prowadziła znacznie bardziej skryty tryb życia niż samiec, każde zbliżenie obserwatora na mniejszą odległość kończyło się jej szybką ucieczką w przybrzeżną roślinność. Samca można było obserwować przez cały dzień, natomiast samicę z reguły wcześniej rano lub wieczorem. W dniu 27.05 stwierdzono samicę wodzącą 16 piskląt (fot. 1). Po raz ostatni samca widziano 25.05, a samicę z 8 pisklętami 27.07. Prawdopodobnie mandarynka gniazdowała